

Lain Sääntötutkimus
a S keleen edellä

Ympäristövaikutusten arviointi lainvalmistelussa – parempaa säädösvalmistelua vai jo ennalta valitun keinon puoltamista?

Ympäristötiedon foorumin seminaari 30.8.2017

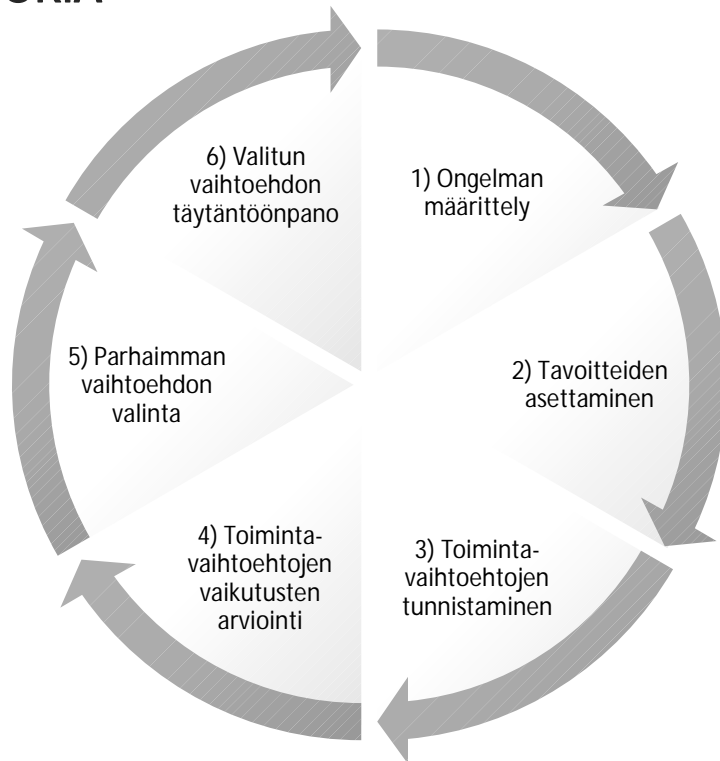
Anssi Keinänen

Lainsäädäntötutkimuksen ja empirisen oikeustutkimuksen professori; UEF

anssi.keinanen@uef.fi

Taustalla ajatus rationaalisesta päätöksenteosta

TEORIA

LAINVALMISTELUOHJEET

"Vallitsevaa tilaa arvioitaessa on tuotava esille **havaitut epäkohdat ja niiden syyt** sekä, perusteet sille, miksi lainsäädäntöä tulee uudistaa."

"Lainvalmistelun vähimmäisvaatimuksena on, että ehdotettava säädös on tarpeellinen, että sillä **saavutetaan halutut tavoitteet**"

"... on esitettävä **vertailu valitun sääntelyvaihtoehdon ja muiden vaihtoehtojen** hyödyistä ja haitoista mukaan lukien myös se vaihtoehto, ettei mitään muutosta tehtäisi"

"Vaikutusarviointi mahdollistaa sen, että **päätöksentekijöillä on käytettävissään riittävästi luotettavaa tietoa** erilaisista ratkaisuvaihtoehdoista ja niiden seurauksista."

Vaikutusten arviointi

- Viime vuosikymmenien aikana eniten kehityksen kohteena ollut osa-alue
- Lainvalmisteluohjeiden taustalla ajatus kustannushyöty-analyysin tekemisestä
- **Neljäntyyppisiä vaikutuksia: taloudelliset, viranomais-, ympäristö ja yhteiskunnalliset vaikutukset**
- Ajatus on, että ensin tunnistetaan vaihtoehtoja, arvioidaan niiden tuottamia vaikutuksia (hyödyt ja kust.) ja vasta sen jälkeen valitaan paras keino

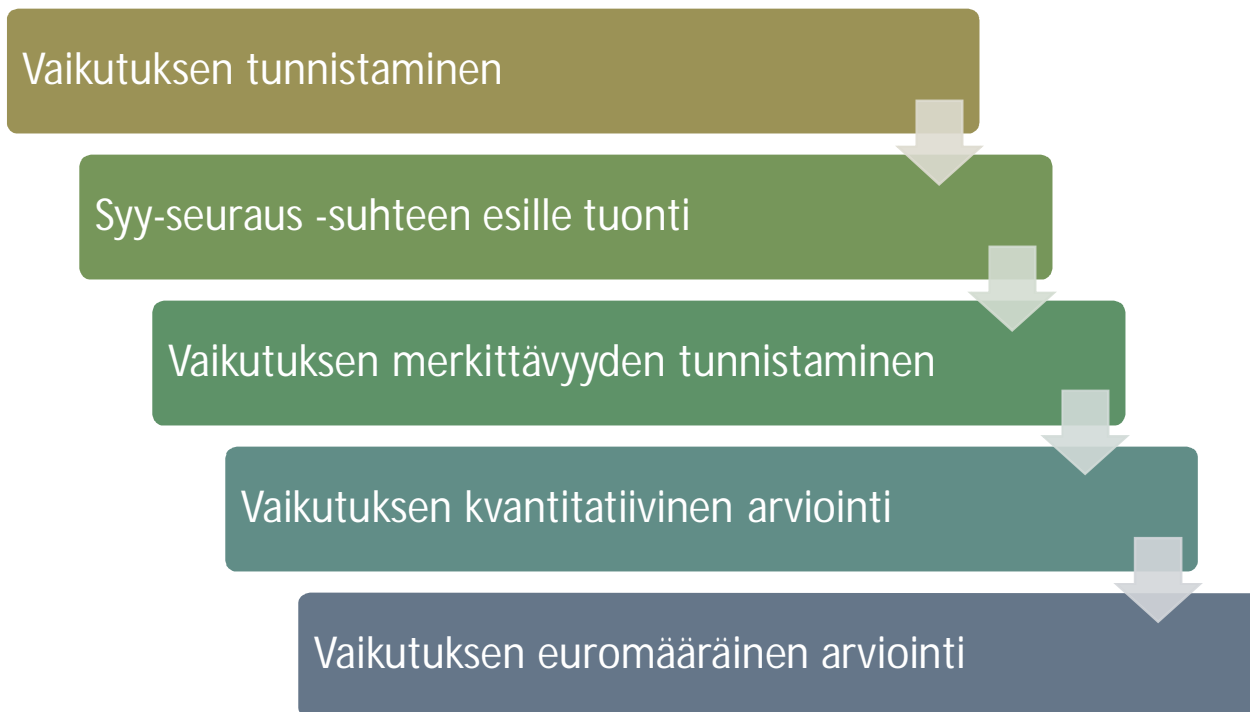
-Ainakin kolme tavoitetta vaikutusten arvioinnille

1. Osoittaa hyötyjen olevan suurempia kuin kustannusten
2. Osoittaa, että vaikutukset ovat suhteessa tavoitteisiin
3. Osoittaa, että valittu keino on parempi kuin vaihtoehdot

-Jos vaikutusten arviointi käytettäisiin **oikeuttamaan jo valittu päätös**

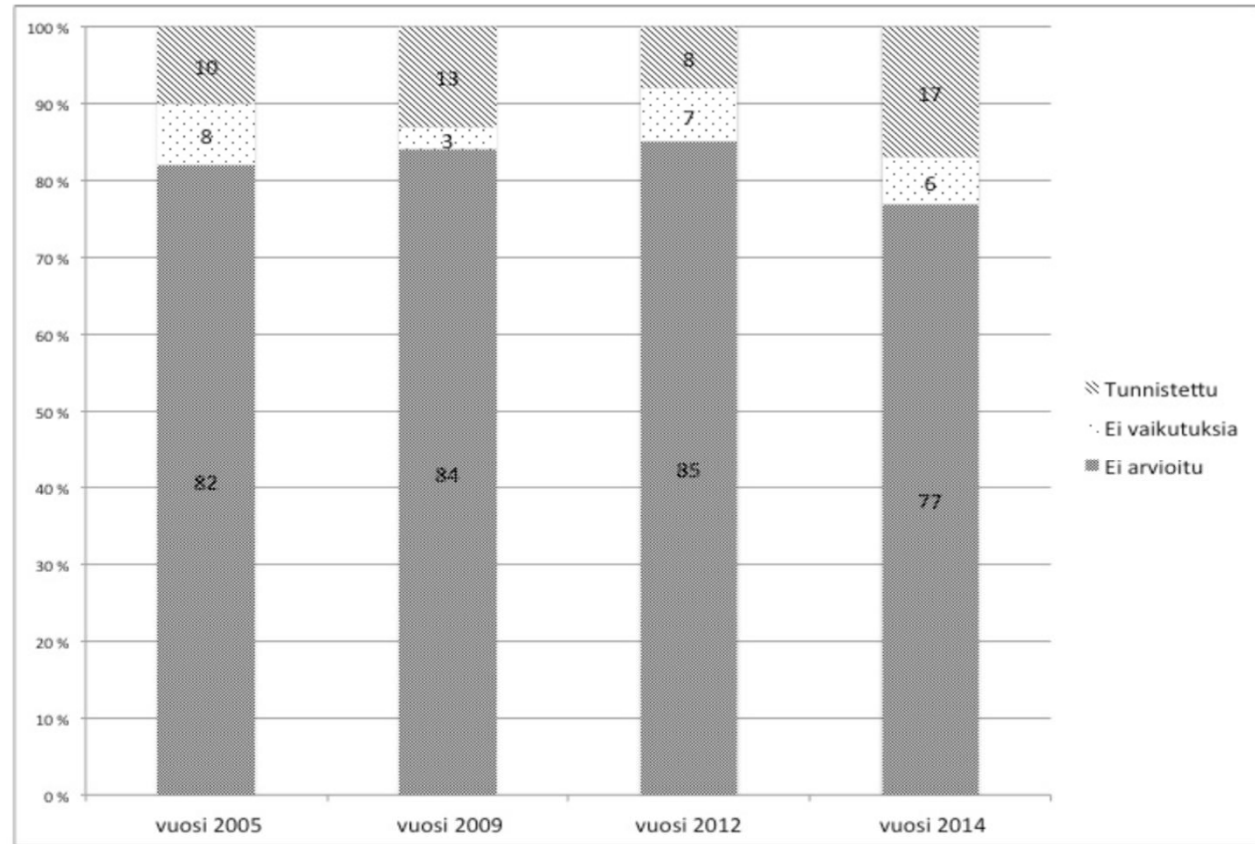
- 1) Vaihtoehtoja ei tuoda esille
- 2) Kustannukset ja hyödyt ei ole verrattavissa (rahallinen)
- 3) Arviointimenetelmiä & lähteitä ei tuoda esille

Vaikutusten arviointien syvyys

Case ympäristövai- kutusten arviointi - HE 2014 - 10 % YM:n arvioimia

Kemiläinen Mika – Keinänen Anssi:
Ympäristövaikutusten arviointi
lainvalmistelussa: parempaa
säädosvalmistelua vai jo ennalta
valitun keinon puoltamista?

Kuvio 1. Ympäristövaikutukset vuosina 2005, 2009, 2012 ja 2014.⁷²

Case ympäristövaikutusten arviointi

Taulukko 2. Yhteenveto keskeisistä ympäristövaikutusten arvioinnin laatua määrittävistä tekijöistä.

	N	% kaikista	% esityksistä, joissa tunnistettu ymp. vaikutuksia
Määrällisten arvioiden esittäminen	14	4	17
Kielteisten vaikutusten tunnistaminen	3	1	5
Tietopohjan esittäminen	9	3	15
Epävarmuustekijöiden esittäminen	6	2	10

Lainvalmistelurealismia

Monta syytä, miksi hyvän lainvalmistelun kriteerit eivät toteudu hyvin

- Resurssipula
- Aikataulu-kiireet
- **Vahva poliittinen ohjaus** (kuuluu demokratiaan, mutta vaikeuttaa hyvää lainvalmistelua)
- **Osaamattomuus** (perinteiseen oikeustieteelliseen koulutukseen ei kuulu yhteiskuntatieteelliset menetelmät; lv-ohjeet ei kovin syvällisiä)
- **Totuttu perinteisiin työtapoihin** (ei tuoda ilmi epävarmuutta; HE poliittinen paperi; ei kirjata asioita, joita on oikeasti mietitty)
- **Kaikki lainvalmisteluhankkeet ei ole yhtä tärkeitä**; kannattaakin priorisoida
- **Ei ole vaadittu riittävästi hyvää lainvalmistelua** (valiokunnista ainoastaan perustuslakivaliokunta on vahva; säädösjohtamisen merkitys korostuu; uutena toimijana arviointineuvosto)

Miten Suomessa säädösvalmistelua tulisi kehittää

- Poliittisen tahtotilan herättäminen (arviointineuvoston perustaminen positiivinen signaali)
- Ohjeistusta vielä enemmän valmistelua tukevaksi (vaihtoehtoiset säätelykeinot, vaikutusten arviointien toteuttaminen konkreettisesti; säätelyn noudattamiseen liittyvät tekijät jne)
- Perustuslakivaliokunnan ja arviointineuvoston lausuntojen hyödyntäminen: lista top10 töppäykset ja niiden välttäminen
- Säädösvalmistelu tiimeissä; yli ministeriörajojen
- Tutkimuksen suuntaaminen ja hyödyntäminen enemmän lainvalmistelua tukevaksi: tiedemaailma ei tue riittävästi lainvalmistelua; voisiko olla yhteishankkeita?
- Lainvalmistelukoulutuksen kehittäminen (yliopistotasoa, mutta myös täydennyskoulutus): koskee laajemmin sääntelyteoreettisen osaamisen kehittämistä (häiriöiden tunnistaminen, uudet valvontakeinot, viisaan säätelyn ajatusten huomioiminen)
- Uskallettava priorisoida tärkeitä hankkeita, vähemmän tärkeä kevyemmällä otteella
- Resurssien lisääminen; kenties ei ole pelkästään hurskas toive tulevaisuudessa...
- Kirjaamiskäytäntöjä parannettava hallituksen esityksissä: mitä lausujat sanoivat, miten huomioitiin; vaihtoehtojen pohdinnan esille tuominen; seurannan tarpeen pohtiminen